

Формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з основ дизайн-проектування швейних виробів

Анотація. У статті визначено концептуальні положення, принципи формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з основ дизайн-проектування швейних виробів з художньо-образним спрямуванням; наведено трактування розглядуваної дефініції; визначено професійно значущі властивості та якості особистості майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, необхідні для успішного здійснення дизайн-проектування одягу.

Ключові слова: учитель трудового навчання та технологій, професійна компетентність, дизайн-проектування, дизайн костюма, художньо-образне спрямування.

Abstract. The article defines conceptual provisions, principles of formation of future teachers of vocational training and technologies of professional competence on the basics of designing design of garments with artistic and figurative direction; an interpretation of the definition under consideration; the professionally significant personality traits and qualities of the future teacher of labor training and technologies necessary for the successful implementation of designing of clothes.

Keywords: teacher of labor training and technology, professional competence, design, costume design, artistic direction.

Постановка наукової проблеми. Зміни, що відбуваються в суспільно-економічному житті України, окреслюють пріоритетні напрями розвитку творчого потенціалу учнів у процесі технологічної підготовки, що, у свою чергу, підвищує вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій. Він покликаний формувати не тільки систему знань, умінь, навичок, а й систему культурних цінностей, що відповідає національним традиціям і світовому досвіду, шляхом залучення учнів до різних видів творчої діяльності, забезпечуючи органічний процес їх соціалізації, істотне зниження соціальної й міжнаціональної напруженості в різних сферах культурної діяльності.

Сучасні заклади вищої освіти (ЗВО), володіючи значним освітнім і культурним потенціалом, мають всі можливості для максимального розкриття художньо-творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя трудового навчання та технологій на основі компетентнісного та діяльнісного підходів, що сприятиме розвитку їх особистісних якостей, пов'язаного з професійною компетентністю і необхідного для адекватного вирішення професійних завдань зі збереження соціально-культурної стабільності, толерантності в діалозі культур і самобутності сучасного суспільства. Освітній рівень майбутніх учителів трудового навчання та технологій з основ дизайн-проектування швейних виробів визначає особливі вимоги до професійної майстерності, виокремлюючи необхідність оволодіння професійними знаннями й вміннями.

Формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з основ дизайн-проектування швейних виробів передбачає вирішення нових педагогічних завдань, що відображають пріоритетне значення конструкторської, художньо-образної, культурно-історичної, дослідницької підготовки, спрямованої на розвиток творчої проектної діяльності та підвищення рівня професіоналізму випускників ЗВО з навчання технологіям швейних виробів.

Низка суперечностей, що виникли в теорії і практиці професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, зокрема: між завданнями збереження та розвитку традицій національної культури, виховання естетичних ідеалів молоді в умовах модернізації вищої школи і недостатньо вивченим процесом формування художньо-образної спрямованості професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій, здатних успішно вирішувати творчі завдання з дизайн-проектування і створення одягу; між визнанням ефективності використання дизайн-проектування швейних виробів як основи формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з художньо-образним спрямуванням і несистемною організацією цієї діяльності в професійній підготовці у ЗВО; між необхідністю формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної

компетентності з основ дизайн-проектування швейних виробів з художньо-образним спрямуванням у педагогічних закладах вищої освіти і нерозробленістю теоретико-методичних основ, які конкретизують методи, прийоми, засоби та форми організації розглядуваного процесу в системі їх професійної підготовки, зумовлює актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми професійної підготовки вчителя у закладах вищої освіти присвячена значна кількість наукових праць з педагогіки та психології (О. Абдулліна, С. Архангельський, Є. Барбіна, Г. Васянович, С. Гончаренко, Н. Дем'яненко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Н. Кузьміна, В. Моляко, О. Пехота, В. Рибалка, В. Сластьонін, В. Семиченко, С. Сисоєва, Л. Хомич, О. Цокур, О. Щербак). Теоретичні та методичні аспекти дизайн-освіти висвітлено у дослідженнях В. Іванова, Т. Костянка, Є. Лазарева, В. Сидоренка та ін.

Здійснений науково-методичний аналіз досліджень з розглядуваної проблеми засвідчив обмежене коло досліджень з питань формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з основ дизайн-проектування швейних виробів.

Мета статті полягає у визначенні концептуальних положень, принципів формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з основ дизайн-проектування швейних виробів з художньо-образним спрямуванням.

Виклад основного матеріалу. Суттєву роль у підготовці конкурентоспроможних випускників відіграє цілісна побудова педагогічного процесу у виші, педагогічні умови вибору методів, форм навчання, послідовність етапів педагогічного процесу, під час якого посилюється значущість найважливішого елементу освітнього процесу – вирішення студентами творчих завдань з пошуку оригінальних способів утілення своїх ідей засобами дизайн-проектування та власноручного виготовлення авторських моделей одягу.

Ґрунтовний аналіз наукових джерел дав підстави визначити концептуальні положення, що забезпечують оптимальне формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з основ дизайн-проектування швейних виробів з художньо-образним спрямуванням у педагогічних закладах вищої освіти, а саме:

- вивчення досвіду української дизайнерської школи, орієнтованої на ґрунтовне графічне опрацювання ескізів, художньо-образне рішення костюма, вивчення практики зарубіжних шкіл дизайну;
- розвиток творчого проектного мислення й індивідуального творчого потенціалу студентів засобами дизайн-проектування швейних виробів із застосуванням знань основних категорій композиції костюма;
- вивчення історичної, технологічної та творчої складових процесу створення сучасного та історичного костюма, що відображає естетичний ідеал відповідної епохи;
- інтеграція художньо-технологічних умінь: орієнтуватися в тканинах, працювати з фактурою, лінією і формою швейних виробів, застосовувати елементи комп'ютерного проектування, використовувати різні технології пошиття, застосовувати різні прийоми художнього розпису тканин, виконувати декоративні елементи костюма;
- художньо-образне спрямування творчих завдань: зі створення костюма, який несе в собі художній образ, на пошук різноманітних способів утілення креативних ідей засобами дизайн-проектування та виготовлення авторських моделей одягу.

Дидактичні передумови формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з основ дизайн-проектування швейних виробів з художньо-образним спрямуванням становлять дидактичні принципи або принципи навчання – керівні ідеї, нормативні положення теорії навчання, дотримання яких допомагає найкращим способом досягти поставлених цілей.

Дидактичні принципи залежать від прийнятої дидактичної концепції. Їхня структура зумовлена структурою законів і закономірностей навчання. Категорія принципів навчання як будь-яка інша наукова категорія постійно розвивається і уточнюється, а відомі принципи – поглиблюються та розширюються [4, с. 25].

До загальнодидактичних принципів, що забезпечують формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності, ми віднесли такі: науковості,

цілісності, зв'язку теорії з практикою, єдності навчальних і виховних впливів, фундаментальності, формування професійних якостей, активного навчання.

У системі вищої освіти, окрім загальнодидактичних принципів, діють принципи, що відображають особливості освітнього процесу у ЗВО і сприяють формуванню у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з основ дизайн-проектування швейних виробів з художньо-образним спрямуванням, – специфічні. Серед них ми виокремили:

- принцип осмислення студентами необхідності засвоєння процесу дизайн-проектування швейних виробів, спрямованого на досягнення максимальної відповідності створюваних моделей одягу естетичним й утилітарним потребам людини; передбачає глибоке осмислення пріоритетного значення цього процесу в професійній підготовці у ЗВО, що відображає особисту та суспільну необхідність розвивати художньо-творчий потенціал людини для прийняття адекватних рішень щодо збереження соціально-культурної стабільності, толерантності в діалозі культур засобами дизайну костюма;

- принцип індивідуалізації в процесі створення продуктів дизайну одягу; вимагає від викладачів орієнтування педагогічної діяльності на одну з найважливіших цілей підготовки студентів – розвиток творчого потенціалу їх особистості, художньо-образного спрямування професійної компетентності шляхом оволодіння дизайн-проектною діяльністю, прояви індивідуального стилю роботи, самовдосконалення у творчій діяльності зі створення костюма;

- принцип формування у студентів ціннісного ставлення до продуктів дизайнерської діяльності зі створення костюма; передбачає використання професійно-орієнтованих методів і творчих завдань, пов'язаних з дизайн-проектуванням, що сприяє формуванню у студентів знань і вмінь щодо виконання швейних виробів, які відрізняються індивідуальністю, образністю, а також мають художню або культурно-історичну цінність.

Комплексна реалізація дидактичних принципів у цілях, змісті, організаційних формах і методах навчання є ефективним засобом формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з основ дизайн-проектування швейних виробів з художньо-образним спрямуванням.

Професійну компетентність з конструювання та технології виготовлення швейних виробів з художньо-образним спрямуванням ми визначаємо як одну з основних якостей особистості майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, що включає в себе художньо-творчі інтереси і схильності, які відображають ставлення до збереження й розвитку традицій національної культури, естетичного виховання молоді, вирішення художньо-творчих завдань під час дизайн-проектування одягу в освітньому середовищі ЗВО та забезпечують успішність процесу засвоєння майбутньої професійної діяльності.

Для успішного здійснення дизайн-проектування одягу у майбутнього вчителя трудового навчання та технологій мають бути сформовані відповідні професійно значущі властивості та якості. До найбільш значущих ми віднесли:

- художньо-технологічне спрямування професійної компетентності (професійна майстерність у художньо-творчій діяльності з пошиття оригінальних швейних виробів; уміння виконувати моделі одягу, які мають художньо-образну або культурно-історичну цінність; зацікавленість і вивчення різних видів образотворчого мистецтва, технологій народних художніх промислів; інтерес до особливостей крою ексклюзивного одягу, вивчення різних технологій створення одягу в індустрії моди, а також до засвоєння технологій декоративного його оформлення (художній розпис тканин, аплікація, мережива, вишивка та ін.);

- дизайн-проектне спрямування професійної компетентності (потреба в підвищенні художнього рівня впровадження нових досягнень в галузі дизайну одягу в практику освітнього процесу; потреба в автоматизації проектування швейних виробів; уміння застосовувати елементи комп'ютерного проектування і графіки в дизайн-проектуванні);

- культурно-історичне спрямування професійної компетентності (виховання ціннісного ставлення до прекрасного, формування уявлень про естетичні ідеали й цінності різних історичних епох у процесі вивчення історичного костюма, що відображає життя суспільства, економіку, політику, релігію, етику; формування культурно-історичних ціннісних орієнтацій під час виконання творчих завдань з художньої обробки тканин і деталей костюма, історичного моделювання і

реконструкції старовинного одягу; розвиток особистості щодо поваги до культурно-історичної спадщини нашої країни; накопичення досвіду використання різноманітної культурно-історичної інформації як засобу, що розширює межі проектування одягу будь-якого характеру);

– креативно-образне спрямування професійної компетентності як здатність творчо підходити до вирішення дизайнерських проблем, пошук нових художніх образів в одязі, нестандартних технологій, що реалізують розвиток творчих здібностей, естетичний саморозвиток особистості в контексті професійної підготовки майбутніх вчителів технології та підприємництва.

Висновки. Дизайн-проектна діяльність є домінантою формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з художньо-образним спрямуванням, сприяє оволодінню відповідними методами, застосуванню їх у майбутній професійній діяльності в освітніх установах з навчання учнів технологіям швейного виробництва.

Професійна компетентність з основ дизайн-проективання швейних виробів з художньо-образним спрямуванням є динамічним структурно-рівневим утворенням, що відображає ступінь реалізації творчих здібностей особистості вчителя-предметника в професійно-педагогічній діяльності.

Процес формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності з основ дизайн-проективання швейних виробів з художньо-образним спрямуванням найефективніше здійснюватиметься шляхом реалізації методичної системи, що забезпечує систематичність оволодіння методами дизайн-проективання та досвідом цієї роботи зі створення оригінальних художньо-образних костюмів у контексті діяльнісного й компетентнісного підходів навчання.

Список використаних джерел:

1. Коберник О.М., Терещук Г.В. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: навчально-методичний посібник / за заг. ред. О.М. Коберника. Умань: СПД Жовтий, 2008. 212 с.
2. Марущак О.В., Савчук І.В., Казьмірчук Н.С. Дизайн у системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. Вип. 50. С. 324-328.
3. Марущак О.В., Король В.П. Дизайн як змістовна основа формування у майбутнього вчителя технологій технологічної компетентності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 13. Проблеми трудової та професійної підготовки*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 9. С. 42-46.
4. Марущак О.В. Інтеграція знань з матеріалознавства у професійній підготовці майбутніх фахівців швейного виробництва: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький держ. пед. ун-т імені М.Коцюбинського. Вінниця, 2005. 255 с.
5. Марущак О.В. Проектно-технологічна діяльність у професійній підготовці майбутніх учителів технологій з дизайну костюма. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини*. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. Ч. 3. С. 165-172.
6. Марущак О.В., Король В.П. Формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ дизайну. *Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика: матеріали II Всеукр. наук.-практ. заочної конф. (21-22 берез. 2017 р., м. Полтава)*. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. С. 62-71. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7832>.
7. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті / за ред. С. О. Сисоевої. К.: ВІПОЛ, 2001. 502 с.